

Af-2016/0025 8667

Datum: 2016-09-27

Avsändarens referens:

Ju2016/05298/EMA

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Remissyttrande: "EU-kommissionens förslag till nytt mottagandedirektiv"

Sammanfattning

Arbetsförmedlingen har följande synpunkter:

Arbetsförmedlingen delar bedömningen i förslaget till mottagandedirektivet, nedan förkortat direktivet, om att asylströmmarna inte är jämnt eller rättvist fördelade över EU. Myndigheten tillstyrker därför förslaget om gemensamma regler vad gäller mottagande av personer med internationellt skydd.

Arbetsförmedlingen delar bedömningen att möjligheten att arbeta för asylsökande kan leda till ökad integration och tillstyrker därför förslaget om dessa personers rätt att få arbeta.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om möjligheten för asylsökande att få sin kompetens praktiskt validerad. Myndigheten vill dock notera att ett sådant uppdrag kommer, om det tillfaller Arbetsförmedlingen, innebära ett utökat ansvar för myndigheten och därmed ett behov av mer resurser. Det kommer även att föranleda ett ökat behov av samverkan mellan berörda myndigheter och eventuellt även lagändringar.

Arbetsförmedlingen ställer sig positivt till förslaget om att personer med särskilda behov, t.ex. kvinnor som i sitt hemland drabbats av sexuellt våld, ska få anpassade insatser. Myndigheten inser att det kommer att krävas utvidgad samverkan med andra myndigheter, framför allt Migrationsverket, vilket vi bedömer vara en positiv

Arbetsförmedlingen

BESÖKSADRESS: Hälsingegatan 38

POSTADRESS: Arbetsförmedlingen

113 99 Stockholm

Tel: 0771-600000 | Fax: 08-508 801 99

E-post: arbetsformedlingen@arbetsformedlingen.se
arbetsformedlingen.se

konsekvens av förslaget. Dock kommer detta även innebära merarbete för Arbetsförmedlingen vad gäller utarbetande av rutiner för sådan samverkan.

Inledning, punkten 3 samt Artiklar 9-10 och 16

Arbetsförmedlingen delar bedömningen i förslaget till direktivet om att det krävs en jämnare och mer rättvis fördelning av asylströmmarna inom EU. EU:s medlemsländer har ett gemensamt ansvar att ta emot asylsökande på ett värdigt sätt och se till att de får en rättvis behandling. Myndigheten tillstyrker därför förslaget om gemensamma regler vad gäller villkor för mottagande av flyktingar och alternativt skyddsbehövande.

I förslaget till direktivet påpekas att det råder alltför stora inbördes ekonomiska och sociala skillnader mellan olika medlemsländer, vilket gör en absolut harmonisering av reglerna om mottagande omöjlig. Medlemsländerna får vidare införa mer generösa regler om mottagande än vad som stipuleras i direktivet. Samtidigt är det imperativt att minska incitament som leder till sekundära flyktingströmmar. Arbetsförmedlingen delar denna bedömning. I direktivet föreslås ett antal åtgärder för att uppnå dessa mål. De för Arbetsförmedlingens uppdrag viktigaste frågorna redovisas nedan.

Artikel 15, punkten 1

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om asylsökandes rätt att arbeta. Enligt förslaget ska en asylsökande få tillträde till arbetsmarknaden senast sex månader från det datum då personen ansökte om asyl, förutsatt att något beslut i asylfrågan inte har fattats och att förseningen inte beror på den sökande.

År 2010 infördes i Sverige nya regler om asylsökandes rätt att arbeta oberoende av handläggningstidens längd. Tanken var att den asylsökande skulle kunna arbeta från dag ett i asylprocessen. För att kunna arbeta under handläggningstiden, måste den sökande beviljas ett så kallat undantag från arbetstillstånd (AT-UND). För att få detta krävs att asylansökan inte ska vara uppenbart ogrundad och att den ska prövas i Sverige. Dessa krav överensstämmer med motsvarande bestämmelser i direktivet. Dock gäller ytterligare ett krav för sökanden i Sverige, nämligen att personen i fråga antingen måste uppvisa giltiga identitetshandlingar, det vill säga styrka sin identitet, eller medverka till att klarlägga sin identitet. Detta kan jämföras med vad som gäller för att en person ska beviljas asyl, nämligen att den sökande ska kunna göra sin identitet sannolik. Många asylsökande saknar identitetshandlingar. Samtidigt visar flera utredningar att det finns upplevda svårigheter bland handläggare och sökande om vad det innebär att medverka till att klarlägga identiteten. Detta torde utgöra en bidragande faktor till att förhållandevis få asylsökande arbetar. Motiven bakom den svenska bestämmelsen har bl.a. varit att man befarade att det svenska asylsystemet skulle missbrukas pga. rätten att arbeta för asylsökande.¹ Arbetsförmedlingen ställer

¹ Prop. 2007/08:147, s. 45.

sig därför positivt till förslaget i direktivet om att asylsökande som inte har uppenbart orgrundad ansökan ska ha rätt att arbeta efter sex månader. Likadana regler på det här området i alla medlemsstater torde minska risken för utnyttjanden av mer generösa system.

Artikel 15, punkten 3 (d)

Enligt förslaget i direktivet följer med rätten att arbeta också vissa sociala rättigheter. Dessa rättigheter börjar gälla i samband med rätten att arbeta, dvs. senast sex månader från det datum då ansökan om asyl gjordes. För närvarande är Migrationsverkets handläggningstider avseende uppehållstillstånd drygt ett år. Det innebär att direktivets bestämmelser kommer att bli aktuella. En av de rättigheter som stipuleras i direktivet och som kan komma att påverka Arbetsförmedlingens verksamhet är asylsökandes rätt att få sin kompetens praktiskt validerad, i fall där den sökande saknar erforderlig dokumentation.

I dagsläget ansvarar Arbetsförmedlingen för tidig kartläggning av asylsökande. Myndigheten håller bl.a. på att ta fram ett digitalt verktyg för kartläggning av kompetens. Dock har Arbetsförmedlingen i dag inget uppdrag att praktiskt validera asylsökandes kvalifikationer. Sådan validering erbjuds denna målgrupp först inom ramen för etableringen, bl.a. genom branschvalidering och yrkeskompetensbedömning. Om Arbetsförmedlingen får ansvar även för praktisk kompetensvalidering av asylsökande kommer det att innebära ett utökat ansvar för myndigheten och föranleda ett behov av extra resurser.

I dagsläget kan asylsökande med AT-UND vara inskrivna på Arbetsförmedlingen. Enligt 9 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten måste en anvisning till ett program vara arbetsmarknadspolitiskt motiverad. Det betyder att en anvisning får göras endast om den framstår som lämplig både för den enskilde och ur ett övergripande arbetsmarknadspolitiskt perspektiv. Detta har tolkats så att de asylsökande som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen får ta del av myndighetens basutbud men får inte anvisas till arbetsmarknadspolitiska program. I 4 § förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd stadgas att aktivitetsstöd är ekonomiskt stöd till försörjning som lämnas till den som deltar i något av de arbetsmarknadspolitiska programmen, däribland validering. Det är således flera potentiella lagändringar som krävs för att ett utökat ansvar för Arbetsförmedlingen, eller den myndighet som regeringen utser, inom det här området ska bli möjligt. Frågor som behöver diskuteras är hur aktivitetsstöd ska förhålla sig till dagersättning, vilken myndighet som ska se till att den asylsökande ska ha ekonomisk möjlighet att ta sig till arbetsplatsen där kompetensen ska valideras, eventuella ersättningar, försäkringar, osv.

Artikel 21, punkten 2 (a-d), artikel 24

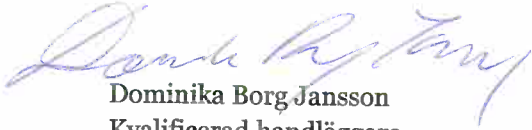
Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om att personalen vid berörda myndigheter, däribland Arbetsförmedlingen, ska utbildas och fortbildas i hur man uppmärksammar tecken på att en sökande kan behöva särskilda mottagandevillkor. I detta ingår att dokumentera relevant information i personens akt och rekommendera vilken typ av stöd som personen kan behöva. Om det finns tecken på att personen i fråga t.ex. har blivit utsatt för sexuellt våld ska det finnas inarbetade rutiner för att hänvisa personen till psykolog eller läkare för vidare utredning. Mottagandevillkoren måste utgå från individens särskilda behov. För att kunna uppnå dessa krav behövs ett utökat samarbete och förbättrade rutiner mellan arbetsförmedlare och specialister. Även utökad samverkan med Migrationsverket krävs. Här bör noteras att exempelvis kvinnor kan beviljas asyl pga. sexuellt våld som i sin tur leder till trauma och nedsatt arbetsförmåga. Samtidigt uppges kvinnors sviktande hälsa i flera studier vara orsaken till att kvinnor i större utsträckning än män tackar nej till arbetsnära insatser. I enlighet med bestämmelserna i direktivet bör sådan information dokumenteras på rätt sätt och, utan att bryta sekretessen, nå Arbetsförmedlingen, i synnerhet om myndigheten åläggs det utvidgade valideringsuppdraget avseende asylsökande, inför planering och anpassning av arbetsnära insatser. Det är tydligt att det här finns en stor kunskapslucka och möjligheter till att förbättra villkor för asylsökande, som dessutom rymms inom direktivets tillämpningsområde.

Nya rutiner utarbetade i ljuset av direktivets syften och med hänsyn till behovet av individuella bedömningar skulle inte enbart vara ett sätt att implementera direktivet utan även underlätta och vara positivt för arbetsförmedlare och sökande samt, genom att individer får anpassad hjälp till att komma ut på arbetsmarknaden, på sikt även samhället i stort. Ur ett mer kortsiktigt perspektiv kommer det dock att krävas resurser för att utarbetandet av den här typen av riktlinjer och arbetsätt ska bli möjligt.

På Arbetsförmedlingens vägnar



Mikael Sjöberg
Generaldirektör



Dominika Borg Jansson
Kvalificerad handläggare

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Mikael Sjöberg. Ärendet har föredragits av Dominika Borg Jansson, kvalificerad handläggare på Enheten Integration och etablering. I den slutliga handläggningen av ärendet har Annie Rubensson, sektionschef på Enheten Integration och etablering, deltagit.